

کتاب الغدير زائده عشق و محبت است / علامه امینی؛ عالمی وظیفه‌شناس

ابوالقاسم رحیمی گفت: ویژگی علامه امینی آرمان خواهی و عشق به آرمان اسلامی و شیعی بود. او احساس کرد در آن شرایط که به شیعه حمله شده باید همه چیز را رها کند و بر روی کتاب الغدير متمرکز شود.

ابوالقاسم رحیمی گفت: ویژگی علامه امینی آرمان خواهی و عشق به آرمان اسلامی و شیعی بود. او احساس کرد در آن شرایط که به شیعه حمله شده باید همه چیز را رها کند و بر روی کتاب الغدير متمرکز شود.

حجت الاسلام ابوالقاسم رحیمی بالویی به مناسبت روز بزرگداشت علامه امینی در گفتگو با خبرنگار مهر گفت: مرحوم علامه عبدالحسین امینی مدتی در ایران به مباحثه و تدریس پرداخت و پس از مدتی به نجف رفت. سخن گفتن از شخصیت بزرگ و مولف بی همتا علامه امینی با آن کار بی بدیل و بی نظیرش یعنی کتاب الغدير که یک دایره المعارف قرآنی، حدیثی، تاریخی و ادبی است دشوار است. عمده کار این کتاب را نیز ایشان به تنهایی انجام داده اند. هر کس این کتاب را می بیند تصور می کند گروهی از محققین سال ها وقت گذاشتند تا این کتاب را تألیف کنند. این کتاب هم از نظر وسعت و هم از نظر اتقان و استحکام منطق واقعاً یک معجزه است. الغدير پاسخی بوده به اتهامات و شبهاتی که در فضای استعماری توسط برخی از دانشمندان کم انصاف اهل سنت ایجاد شده بود. افرادی مثل احمد امین مصری در «فجر الاسلام و ضحی الاسلام» یا آنچه محمد رشید رضا در «السنه و الشیعه» مطرح کرده و یا آن چه که موسی جارالله نوشته یا چیزهایی که دیگران نوشته اند.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی افزود: در واقع هدف الغدير تنها دادن پاسخ به این کتاب ها نبوده است. چون در زمان مرحوم علامه امینی، عراق و خیلی از کشورهای عربی در استعمار انگلستان بوده است و بعید نیست که استعمار در تقویت این اختلافات نقش داشته باشد. کتاب الغدير صرفاً یک کار بسیار عظیم است. می توان گفت این شرایط انگیزه شده تا علامه امینی این کار بزرگ را انجام دهد. کتاب الغدير بیان کننده و میزان و معیار در احترام به صحابه و تابعین است. در موقعی که خلفا و صحابه و تابعین را نقد می کند، نقد او منصفانه، دقیق، منطقی و مستند است. در هیچ کجای این کتاب به هیچکس توهین نشده است. این کتاب در واقع به نوعی دعوت به اتحاد است.

استاد حوزه و دانشگاه سپس گفت: امیرالمومنین را هم شیعیان و هم اهل سنت قبول دارند. امیرالمومنین می تواند محور اتحاد جهان اسلام باشد. یعنی مطالعه و بحث درباره امیرالمومنین و دیدگاهی که پیامبر درباره امیرالمومنین داشتند اگر مسلمین در حول این مسائل جمع شوند، محور اتحاد میان مسلمین می شود. کتاب الغدير نیز در همین راستا می تواند باشد. الغدير از طرفی یک بازشناسی و بازگشت به گذشته پیرامون حوادث صدر اسلام است. این کتاب با منابع فراوان از قرن اول و دوم تا قرن چهاردهم هجری بازشناسی منطقی و منصفانه و دقیقی را نسبت به حوادث اسلام برای ما انجام می دهد و به گونه ای است که بسیاری از علمای اهل سنت وقتی این اثر علامه امینی را دیدند قانع شدند و حتی تقدیر و تشکر برای او نوشتند.

ابوالقاسم رحیمی عنوان کرد: این کتاب کتابی است که تا امروز هیچکس نتوانسته است به هیچ کجای آن نقد و اشکالی وارد کنند. مثلاً به استنادات یا نقل قول های آن و ... در طول سالیان بعد از صدر اسلام مطالب زیادی در دفاع از امیرالمومنین و تشیع نوشته شده است اما کتاب الغدير ستاره درخشانی در این آسمان تألیفات و اجتهادات است.

وی افزود: علامه امینی ویژگی های بسیاری داشتند اما سه ویژگی مهم تر و برجسته ایشان را اگر بخواهیم بیان کنیم یکی آرمان خواهی و عشق او به آرمان های الهی و آرمان های اسلامی و آرمان های تشیع است. این آرمان ها، اعتقادات و باورها در علامه امینی موج می زند. سختی ها و گرفتاری های او را وقتی نگاه می کنید چیزی غیر از عشق او به آرمان ها آن را توجیه نمی کند. فقط عشق می تواند این تلاش و انرژی را در انسان ایجاد کند. جسم خاک از عشق بر افلاک شد / کوه در رقص آمد و چالاک شد. صاحب الذریعه می گوید زمانی که علامه امینی کتاب الغدير را می نوشت با او ملاقات کردم و می دیدم که او کاملاً به تنهایی این اثر را نگاشت. ویژگی دیگر علامه امینی سخت کوشی و تلاش بسیار زیاد او در راه تحقق آن آرمان ها بود. روزی ۱۶ الی ۱۷ ساعت مطالعه می کرد و از این کتابخانه به آن کتابخانه و از این کشور به آن کشور مدام در سفر بود.

ابوالقاسم رحیمی همچنین اظهار داشت: ویژگی دیگر ایشان غیرت ورزی در مقابل مخالفان و معاندان راه حقیقت بود.

دفاع در مقابل مهاجم یک فرهنگ و طبیعت الهی است. مانند واکنش سیستم دفاعی انسان به ورود یک میکروب در بدن یا واکنش نیروهای دفاعی یک کشور در مقابل حمله نظامی. به قلمرو دین نیز اگر کسی حمله کند مرزداران و پهلوانانی هستند که به دفاع از دین و باورها برمی خیزند. یکی از ویژگی های مهم علامه امینی غیرت ورزی در مقابل معاندان حقیقت بود. عده ای می خواستند حقیقت اسلام و شیعه و غدیر را که جزء مسلمات بوده است کتمان کنند. برخی نویسندگان مصری و کشورهای اطراف اصل ماجرای غدیر را ساختگی عنوان می کردند. غیرت دینی علامه امینی اجازه نداد که در برابر اینها ساکت بنشینند.

وی اضافه کرد: علامه امینی در فقه و اصول مجتهد بود. از او تقاضا کردند که به این رشته ها نیز پردازد و از او پرسیدند که چرا این مسائل را رها کرده اید و رساله نمی نویسید؟ اما ایشان وظیفه در آن زمان را چیز دیگری می دانست. تعبیر دقیق ایشان این است که فقه و اصول از فروعات دین است اما کلام و اعتقادات و باورهای ما از اصول عقاید ماست. ناراحت بودند از اینکه حوزه علمیه آن روز اصول و مباحث اصلی و مبنایی اسلام و تشیع را که به مثابه پایه ای است که فقه باید روی آن بنشیند رها کرده اند و تنها به فقه و اصول می پردازند. فقه و اصول مهم است اما چیزهای با اهمیت دیگری نیز وجود دارد و نباید از آن ها غافل شد.

ابوالقاسم رحیمی ادامه داد: اینکه یک عالم دینی بتواند وظیفه زمان خود را تشخیص دهد بسیار مهم است. مانند امام حسن (ع) که در آن زمان تشخیص داد که باید با صلح اسلام را حفظ کند یا امام حسین (ع) احساس کرد و تشخیص داد که باید با قیام اسلام را حفظ کند. کتاب داستان راستان شهید مطهری در زمان خود برنده جایزه کتاب سال شد. امروز اگر این کتاب را نگاه کنید یک فرد دیپلمه یا یک طلبه پایه چهارم و پنجم می تواند کتاب داستان راستان را بنویسد. اما چرا این کتاب در آن زمان کتاب سال شد؟ چون یک شخصیت بزرگ و فیلسوفی مثل علامه شهید مطهری در زمانی که چنین کتابی وجود نداشت و غالب کتاب های داستان پیامبر و ائمه به زبان عربی بود و کتابی که به صورت خلاصه و فارسی و دم دست باشد نبود. ایشان احساس کرد که چنین کتابی در آن زمان نیاز است که همه اقشار مردم بتوانند از آن استفاده کنند.

وی افزود: علامه امینی نیز احساس کرد در آن شرایط که به شیعه حمله شده باید همه چیز را رها کند و بر روی کتاب الغدیر متمرکز شود. در کتاب الغدیر روایات از منظر ادبی و لفظی بررسی شده اند که الفاظ در هر شرایطی چه معنایی می دهند. یک موسوعه کامل تاریخی صدر اسلام است. کسی بخواهد تاریخ صدر اسلام به این طرف را بخواند به طور جامع در کتاب الغدیر می تواند با آن مواجه شود. یک موسوعه جامع حدیثی است. از طرفی یک مطالعه جامعه شناختی نیز است و شرایط حجاز را در برخی از جلدها بررسی می کند. مثلاً شرایط صدور آن حدیث و جامعه ای که حدیث غدیر در آن بیان شده است و آن مردم در آن زمان از این لفظ چه معنایی برداشت می کردند. فرهنگ آن زمان و کشورهای اطراف و حاجی هایی که از آن کشورها می آمدند اینکه چه ادبیاتی داشتند و چه فرهنگی داشتند همه اینها بررسی شده است.

ابوالقاسم رحیمی خاطرنشان کرد: جلد اول کتاب الغدیر به بررسی سند حدیث غدیر و آیاتی که با این حدیث مرتبط است اختصاص دارد. در جلد دوم اهمیت شعر در دنیای اسلام بررسی شده است و احادیثی که شاعران به زبان عربی سروده اند را بررسی می کند. چون مخالفین گفته بودند این ها متعلق به یکی دو قرن اخیر است. اشعار غدیری ای که در طول تاریخ به ویژه قرن اول و دوم صحابه و دیگران درباره حدیث غدیر سروده اند و این اشعار در جاهای مختلف آمده است را تماماً با سند آورده است. در جلد سوم اشعاری که در قرن سوم و چهارم حتی اشعاری که شاعران مسیحی درباره امیرالمومنین و سالروز عید غدیر سروده اند را آورده است. تا دنیای امروز بدانند که در قرن سوم و چهارم این شعرا درباره امیرالمومنین و حدیث غدیر چه گفته اند.

وی در ادامه گفت: در جلد چهارم قرون بعدی یعنی قرون چهارم و پنجم و ششم را مورد بررسی قرار داده است. در واقع در کنار شناختن امیرالمومنین یک شناسایی تاریخ ادبیات عرب هم در کتاب الغدیر وجود دارد. در جلد پنجم شعرهای اواخر قرن ششم و هفتم غدیر سرایان را جمع آوری کرده است و همچنین به احادیث پرداخته است. در جلد هشتم به روایات جعلی ای که عده ای که مورد تأیید پیامبر نبودند آن ها را ساخته بودند می پردازد. مانند خلیفه اول و دوم که یک عده دروغ پردازان آمدند برای آن ها فضائل و مناقب ساختند. علامه امینی در جلد هشتم الغدیر اثبات می کند و سند می آورد که این ها همه ساختگی است.

ابوالقاسم رحیمی همچنین عنوان کرد: در جلد نهم به عثمان می پردازد. به شرایط دوران عثمان و ماجرای حمله به خانه عثمان، حمله به ابودر و دیگران پرداخته است. در جلد دهم به عبدالله بن عمر و معاویه و حدیث سازی هایی که معاویه داشته است می پردازد. حدیث سازی هایی که معاویه برای تعریف از خود و دیگران انجام می داد و توهین هایی که به

اهل بیت کرده بود را بررسی کرده است. در جلد یازدهم به موضوع معاویه و امام حسن (ع) پرداخته است. تمام این مسائلی که ایشان در الغدیر آورده مستند و دقیق است. اینکه یک نفر همه این اسناد و منابع را جمع آوری کند شبیه به معجزه می ماند.

وی افزود: سفرهای تحقیقی و تبلیغی مرحوم علامه امینی از ویژگی های بارز ایشان است که با هدف علمی، فرهنگی و اصلاحی صورت می گرفت. خیلی از کتابخانه ها نسخه های کتاب را به او نمی دادند و او خودش یادداشت برداری و استنساخ می کرد. مثلاً در کتابخانه دمشق که رفته بود برای مطالعه یک کتاب حاضر بود پول کلانی به صاحب کتابخانه بدهد تا آن کتاب را به منزل ببرد و مطالعه کند. اما قبول نکردند و به مسئول کتابخانه می گوید که من در کتابخانه تا صبح می مانم و تو در را از پشت قفل کن تا من از این زمان شب تا صبح استفاده کنم. مسئول کتابخانه قبول می کند و مرحوم علامه تا صبح آن جا می ماند و یادداشت برداری می کند. به حیدرآباد هند، بیروت، مکه، مدینه، مصر، حلب، پاکستان و به کشورهای مختلف اسلامی سفر کرد؛ علاوه بر سفرهایی که در داخل کشور داشت، تا بتواند کتاب هایی که شاید دور از دسترس باشند و کسی آن ها را ندیده باشد را بیابد.

ابوالقاسم رحیمی اضافه کرد: بعضی از این کتاب ها بی بدیل بودند مثلاً فقط یک نسخه از این کتاب در یک کتابخانه وجود داشته است. عمر پر برکت علامه امینی مانند معجزه می باشد. مرحوم دکتر سید جعفر شهیدی از علامه امینی نقل می کند که من ۱۰ هزار نسخه کتاب از ابتدا تا انتها خوانده ام. در ابتدای کتاب الغدیر آورده است که به بیش از ۱۰۰ هزار جلد کتاب مراجعه کرده است. چون درباره بعضی از کتاب ها فقط بخشی از آن ها برای او قابل استفاده بوده است. اما آن تعداد کتابی که از ابتدا تا انتها او به او خوانده است چیزی در حدود ۱۰ هزار جلد است. سید جعفر شهیدی می گوید علامه امینی انسانی نبود که بزرگ نمایی کند.

وی سپس گفت: آقا بزرگ تهرانی می گوید من به چشم خود دیدم که یک نفر کتاب الغدیر را انجام داد. در حالی که این کار، کار یک نفر نیست. همان طور که عرض کردم فقط عشق است که می تواند انسان را این گونه به حرکت درآورد. آتش عشق است کاندلر نی فتاد / جوشش عشق است کاندلر می فتاد. آقا بزرگ تهرانی می گوید اگر عشق به امام علی (ع) و محبت به علی (ع) نبود هیچ اکسیر دیگری نمی توانست چنین توانایی را در شخصی به وجود آورد تا چنین اثری خلق شود. این از معجزات محبت است که می تواند چنین کاری را انجام دهد. خیلی ها درباره حضرت علی (ع) قلم زده اند و کتاب نوشته اند اما هیچ اثری مانند کتاب و قلم علامه امینی نیست. می گوید این اثر زاینده عشق و محبت است و شاید تأثیری که در قلم ایشان وجود دارد نیز به خاطر همین اخلاص و محبتی است که به امیرالمومنین داشته است.

ابوالقاسم رحیمی افزود: اخلاص، تلاش، کوشش، وظیفه شناسی و غیرت دینی در مقابل شبهات، حمله ها و گرفتاری ها درس هایی است که از علامه امینی می توانیم بگیریم؛ همچنین زمان شناسی و توجه به نیازهای زمان. حدیث غدیر تکلیف امت اسلامی را برای هدایت و حکومت معین کرده است. احکام اسلامی ضمانت اجرایی می خواهد؛ از جنگ و صلح گرفته تا امر به معروف و نهی از منکر، حدود، دیات و ...؛ پیاده شدن اینها نیاز به ضمانت اجرایی دارد. ضمانت اجرایی نیز با حکومت اسلامی تحقق می باید. باید حکومت اسلامی باشد تا احکام اسلامی در جامعه پیاده شود. عهده دار حکومت اسلامی نیز باید کسی باشد که اسلام شناس و متدین و با تقوا باشد. ماجرای غدیر از بعد سیاسی این را می گوید که اسلام نیازمند به حکومت و یک والی و حاکم شایسته برای حکومت است. در ضمن بعد کلامی، بعد سیاسی نیز دارد. لذا پیام حدیث غدیر برای ما هم ایجاد حکومت اسلامی است و هم روی کار آمدن فرد شایسته برای حکومت است و اینکه مسلمین نسبت به مسئله سیاسی و حاکمیت بی تفاوت نباشند. جشن گرفتن هر ساله عید غدیر باید ما را به این پیام متوجه کند.

وی در پایان گفت: علامه امینی مجتهد مسلم بود به همین دلیل از ایشان تقاضا کردند که رساله بدهد. اما ایشان فرمودند در حال حاضر وظیفه من پاسخ به این حمله ای است که به شیعه شده است. در آثار ایشان آمده همچنین از فرزند ایشان و دیگران نیز نقل شده است که گلایه کرده اند که چرا عده ای فقط به فروعات دین می پردازند. البته این سخن نباید به این گونه برداشت شود که ایشان با فروعات دین مخالفت کرده اند و خدای نکرده کسی بخواهد این جمله ایشان را مستمسک قرار دهد؛ خیر، ایشان می گوید فقط نباید به این اکتفا کنیم و همه اسلام فقه و اصول نیست. از این که خیلی از علما در حوزه های علمی به بُعد اعتقادی و کلامی که پایه و مبنای اسلام است و تا این ها مستحکم نشود بقیه چیزها می لنگد توجه نداشتند ایشان گلایه داشتند. بعد از مدتی تمام این مسائل را کنار گذاشتند و تمام عمر خود را صرف کلام و عقاید و انتشار کتاب الغدیر کردند تا به این شبهه پاسخ داده باشند. ما امروز باید تشخیص دهیم که حقیقتاً نیاز جامعه امروزی ما چیست. از اخلاص، معنویت، پشتکار، مجاهدت در راه هدف و نیاز شناسی که در علامه امینی وجود داشت باید الگو بگیریم. رفتار، کردار و سیره علامه امینی به ما می گوید که امروز چگونه باید عمل

